

Nr. 279 *** NIEUWS VAN HER EN DER *** juni/juli 2019
Uitgave van het Afrika-Europa Netwerk. E-mail: cubr@knr.nl
Web: www.afrikaeuropanetwerk.nl

“Onze menselijkheid staat op het spel!”

Oorlogsgeweld, klimaatveranderingen en ongelijke verdeling van welvaart in de wereld hebben ertoe geleid dat nu meer dan 70 miljoen mensen wereldwijd huis en haard hebben verlaten. De omvang van de huidige migratie wekt onrust en angst in Europa. Dat is mede oorzaak van de opkomst van populistische partijen. Paus Franciscus vraagt ons in zijn recente boodschap voor de Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen te kijken naar de diepere oorzaken van migratie. Migranten houden onze samenleving en cultuur een spiegel voor, schrijft hij. Als we goed kijken beseffen we dat de enige oplossing is om te bouwen aan een andere, meer solidaire wereld.

Vanaf het begin van zijn pontificaat liet paus Franciscus blijken dat het lot van migranten en vluchtelingen hem zeer ter harte gaat. De allereerste reis die hij kort na zijn aanstelling maakte, op 8 juli 2013, was naar Lampedusa. Onlangs deed hij tijdens een mis in de Sint-Pietersbasiliek ter gelegenheid van de zesde verjaardag van deze eerste apostolische reis weer een dringende oproep migranten en alle andere ontheemden bij te staan. “De zwaksten en de meest kwetsbaren moeten worden geholpen”, zei hij tegen de 250 genodigden, onder wie migranten, voormalige bootvluchtelingen en reddingswerkers. Hij noemde de migrant een hedendaags ‘symbool’ voor allen die worden buitengesloten in de geglobaliseerde samenleving. “Niemand is van de plicht ontslagen hen te helpen. Het gaat om mensen”, zei de paus. Met die opmerking richtte hij zich indirect tot de Italiaanse vicepremier Matteo Salvini. Deze rechts-populistische politicus noemt de bemanning van het reddingsschip Sea-Watch 3 te pas en te onpas criminelen en mensenhandelaren. Dit vanwege de 65 migranten die de bemanning heeft opgepikt op de Middellandse Zee en aan wal gezet in Lampedusa.

Race to the bottom

De criminalisering van hulporganisaties als Sea-Watch is de nieuwste stap in de radicalisering van het Europese vluchtelingenbeleid en past in een mondiale trend, schreven Leo Lucassen, hoogleraar sociale geschiedenis aan de Universiteit Leiden, en Tineke Strik, Europarlementariër voor GroenLinks, op 4 juli in een opiniestuk voor de Volkskrant. Zij wijzen op het eilandje Nauru, dat sinds 2012 drie miljard euro ontving van Australië om zo’n 10 duizend asielzoekers vast te houden. Amnesty International spreekt van een ‘openlucht gevangenis’. Deze ‘offshore processing centers’ gelden voor sommige politici als lichtend voorbeeld voor Europa. In feite is Europa deze richting al ingeslagen met de Turkije-deal die in maart 2016 werd gesloten. De EU betaalt vele miljarden aan autoritaire staten als Turkije, Mali, Niger en Libië om migranten nog ver voordat zij de Europese buitengrenzen bereiken tegen te houden. Lucassen en Strik hopen dat politici in Europa deze ‘*race to the bottom*’ keren en de mensenrechten weer leidend laten worden in het migratiebeleid.

Bouwen aan een wereld die toekomst heeft

De sociale leer van de katholieke kerk steunt deze visie. Ter gelegenheid van de 105e ‘Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen’ (29 september 2019) publiceerde het Vaticaan op 27 mei een speciale boodschap van paus Franciscus. Daarin wijst hij op de noodzaak van solidariteit, de eerbiediging van de waardigheid van elk mens en het algemeen welzijn dat uitgaat boven particuliere belangen. Hij benadrukt dat migranten en vluchtelingen geen probleem *zijn*, maar een probleem *hebben*. Hij hekelt het feit dat er over hen wordt gesproken “alsof zij de oorzaak zijn van alle kwalen van een samenleving”. Wanneer we dit soort geluiden horen over kwetsbare groepen moet er een alarmbel afgaan, schrijft hij. Want wanneer wij toegeven aan een ‘cultuur van afwijzing’ is de kwaliteit van de samenleving in gevaar. Iedereen die niet past in het stramien loopt in de praktijk immers het risico gemarginaliseerd en uitgesloten te worden.

De kwaliteit van een samenleving wordt voor deze paus gemeten aan de manier waarop zij het leven en de waardigheid van de menselijke persoon behartigt, vooral van de meest kwetsbaren. Menselijkheid toont zich in compassie, in het ‘naaste worden’ van de mens die we in moeilijkheden zien. Zich openstellen voor anderen verarmt niet, maar verrijkt, omdat het ons helpt om menselijker te zijn, onszelf te zien als onderdeel van een groter geheel.

Paus Franciscus onderkent dat mensen angstig kunnen reageren op snelle maatschappelijke veranderingen. Niet de twijfels en de angst als zodanig vormen een probleem. “Er is wél een probleem wanneer twijfels en angst ons zo conditioneren dat we intolerant, gesloten en misschien zelfs - zonder het te beseffen – racistisch worden. Zo berooft de angst ons van het verlangen en het vermogen om de andere, die anders is dan ik, te ontmoeten; zij ontnemt me de kans om de Heer te ontmoeten.” Mensen uit andere culturen kunnen een ware rijkdom vormen voor de gemeenschappen die hen opnemen, schrijft de paus. Overheden doen er daarom goed aan een ‘cultuur van ontmoeting’ te bevorderen. Daarvan zijn heel veel voorbeelden te vinden, denk aan maatjes projecten, gezamenlijke maaltijden, etc. Dit soort initiatieven “geven ruimte aan de vele gaven van God aan de mensen”.

Er is de afgelopen decennia zoiets tot stand gekomen als een mondiale cultuur waarin bedrijven zich niet hebben laten leiden door het algemeen welzijn, maar door het maximaliseren van hun winsten. Resultaat is een consumptiemaatschappij, waarin mensen met geld onbeperkt materiële zaken najagen. Als alle mensen zo zouden consumeren als de gemiddelde burger in een westers land, dan zouden er verschillende aardes nodig zijn. Het consumptieparadijs is aantrekkelijk en is mede oorzaak van de aantrekkingskracht van het Westen op migranten. “Maar het paradijs dat ze verwachten zal hen onverbiddelijk teleurstellen,” schrijft de paus. Daarmee impliceert hij dat zowel daar als hier de belangrijkste opdracht is om te bouwen aan een wereld die toekomst heeft.

Wat er op het spel staat gaat dus ons allemaal aan. De toekomst van de aarde en van de menselijke gemeenschap vraagt om een ommekeer: “Migranten helpen ons in al hun kwetsbaarheid de tekenen des tijds te lezen. Via hen nodigt de Heer ons uit om ons het christelijke leven helemaal en opnieuw eigen te maken, iedereen volgens zijn eigen roeping, en zo een wereld helpen tot stand te brengen die beantwoordt aan het project van God.”

De boodschap van paus Franciscus is in zijn geheel na te lezen op:

<https://www.kerknet.be/sites/default/files/19%2009%2029%20Boodschap%20paus%20Wereld%20dag%20Vluchteling%20en%20Migrant%20N.pdf>